

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 85/12

לפני : כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
כבוד השופטת ע' ארבל
כבוד השופט א' רובינשטיין

העותרת : התנועה למען איכות השלטון בישראל

נ ג ד

המשיבים : 1. הכנסת
2. המדפיס הממשלתי
3. הוועדה לבחירת שופטים

עתירה למתן צו על-תנאי וצו ביניים

תאריך הישיבה : ט"ו בטבת התשע"ב (10.1.12)

בשם העותרת : עו"ד אליעד שרגא

בשם המשיבה 1 : עו"ד גור בליי

בשם המשיבים 2-3 : עו"ד ענר הלמן

פסק-דין

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

1. העתירה משיגה על חוקתיותו של חוק בתי המשפט (תיקון מס' 67), התשע"ב-2012 (להלן: התיקון מ-2012), אשר ביטל את הוראת סעיף (ג) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984 (ותיקון מקביל בחוק בית הדין לעבודה).

סעיף 8(ג) חוקק בשנת 2007 (להלן: התיקון מ-2007) וכך נקבע בו:

לא יתמנה לנשיא בית המשפט העליון או למשנה לנשיא
בית המשפט העליון מי שלא יוכל לכהן בתפקיד זה
במשך שלוש שנים לפחות

העותרת טוענת כי נסיבות חקיקת התיקון מ-2012 מלמדות כי מדובר בחקיקה פרסונאלית "הסותרת את עקרונות היסוד של השיטה", ו"הפוגעת בעצמאות הרשות השופטת ובאמון הציבור ברשות זו", וכן ברשויות השלטון האחרות – הרשות המחוקקת שחוקקה את התיקון והרשות המבצעת שקידמה אותו. לשיטתה יש להורות על בטלות התיקון משנת 2012 או לחילופין: לקבוע כי הוא יחול רק ממועד בחירתו של נשיא בית המשפט העליון בקדנציה שאחרי זו הקרובה.

ביקשנו, במהלך הדיון, לקבל פרטים על העילה החוקתית העומדת ביסוד העתירה; לא שמענו כי התיקון מ-2012 פוגע בזכויות אדם יסודיות או בהוראה ידועה באחד מחוקי היסוד. נראה כי עיקר התרעומת שבפי העותרת היא כי "נוכח השפעתה הישירה של [הוראת החוק המתקן מ-2012] על מינויו של נשיא בית המשפט העליון... זכתה הצעת [כך] החוק לכינוי 'חוק גרוניס'". החקיקה, כך טוענת העותרת, "מבקשת לקבוע ישירות ופרסונאלית את זהות נשיא בית המשפט העליון".

2. כלשונה ועל-פי נימוקיה, אין העתירה מגלה עילה ודינה להידחות. גם על-פי הגיונה אין בה ממש.

בצדק ציין ד"ר בליי, נציג הכנסת, כי "ככל שהוועדה לבחירת שופטים תמשיך בנוהגה לבחור לנשיא בית המשפט העליון את השופט הוותיק ביותר מבין השופטים המכהנים הרי שממילא כל קביעה של תקופת כהונה מינימלית או הסרתה היא מטבעה בעלת תחולה אישית הצפויה מראש" וכי "עוד בשנת 2007 ניתן היה לנבא במדויק את ההשלכות של הוספת הדרישה לתקופת כהונה מינימלית על בחירת נשיא בית המשפט העליון בשנת 2012", או במלים אחרות: התיקון מ-2007 הוא "חוק גרוניס" ולא דווקא החוק הנוכחי, שכן תוצאתו האחת הייתה – מניעת בחירתו של השופט גרוניס לכהונת נשיא. בצדק ציין שר המשפטים במכתבו לעותרת (נספח ע/12 לעתירה) כי "גם לגבי הצעת חוק (תיקון – מינוי נשיא וסגן נשיא), התשס"ז-2007, אשר אושרה בשעתו בכנסת חלו השלכות אישיות".

3. ומן הפרט אל הכלל: שיקול הדעת בקיום הביקורת השיפוטית מבוסס, בין היתר, על בחינת המאפיינים הקשורים ברשות העומדת לביקורת. נפסק כבר כי "בהקשר זה יש לשיקול את מעמדו של הגוף המבוקר, את מקומו במערך השלטוני, את הסמכויות המוקנות לו – היקפן ומהותן – את השאלה אם מדובר בגוף נבחר או שמא ממונה, וכיוצא באלה שיקולים. כך למשל, בעת שבא בית המשפט להפעיל את שיקול דעתו בבחינת החלטותיה של הכנסת, מביא הוא בחשבון את מעמדה המיוחד של זו ונוהג בזהירות ובריסון המתחייבים מכך. שהרי הכנסת היא בית הנבחרים של המדינה. היא נבחרת על-ידי אזרחי המדינה, "בידה הכוח לחוקק את חוקי הארץ ובידה הסמכות לכוון את פרקי החוק" (בג"ץ 1993/03 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' ראש הממשלה, פ"ד נז(6) 817, 836; בג"ץ 971/99 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' ועדת הכנסת, פ"ד נו(6) 117).

אמות המידה המנחות את הביקורת השיפוטית נגזרות לא רק מזהות הגוף הנתון לביקורת כי אם גם ממאפייניה של ההחלטה מושא הבחינה. כאשר המדובר בביקורת שיפוטית על החלטות הכנסת, יש להבחין בין שלוש קטגוריות עיקריות של החלטות: מעשי חקיקה שהושלמו, הליכים פנים פרלמנטריים והחלטות מעין שיפוטיות. כאשר המדובר במעשי חקיקה שהושלמו, בית המשפט חייב כבוד לחוק כביטוי של רצון העם (בג"ץ 1993/03 הנ"ל בעמ' 839). בית המשפט אינו אמור לעשות שימוש בסמכותו לבטל חוק אלא במקרה בולט של פגיעה מהותית בזכויות יסוד או בערכים בסיסיים (בג"ץ 7111/95 מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת, פ"ד נ(3) 485). כאשר מדובר בבחינת חוקתיותו של חוק הכנסת – חייבת החקיקה הרגילה לכבד את זכויות האדם שבחוקי היסוד ואינה יכולה לפגוע בהן אלא על-פי האמור במ. דבר החקיקה עומד עם זאת בחזקת כשרות חוקתית כפועל יוצא של הצורך להימנע מטשטוש הגבולות בין הרשויות (ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט(4) 221, בעמ' 574).

4. כאמור, בענייננו, לא נמצאה לנו עילה לערער על חוקתיות החוק המתקן מ-2012. אין הוא פוגע בזכויות האדם שבחוקי היסוד ואין הוא פוגע בערכים בסיסיים המוגנים בחוקי היסוד. בפועל, החזיר החוק המתקן עטרה ליושנה – מינוי הנשיאה ומינוי הנשיא, כמו מינוי המשנה לנשיאה ומינוי המשנה לנשיא על-פי בכירותם: ודאות הבאה למנוע פזילה אל עבר הלא-נודע – על כל מגרעותיה.

העתירה נדחת.

איננו עושים צו להוצאות.

ניתן היום, כ"א בטבת התשע"ב (16.1.2012).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

המשנה-לנשיאה

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 12000850_P04.doc גח
מרכז מידע, טל' 077-2703333 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il